

С.Т. ТУРҒУНОВ

УМУМИЙ ЎРТА ТАЪЛИМ
МУАССАСАЛАРИ ДИРЕКТОРЛАРИ
БОШҚАРУВ ФАОЛИЯТИНИНГ
НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ

«Фан»

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ**

**ЎЗБЕКИСТОН ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ
ИЛМИЙ ТАДҚИҚОТ ИНСТИТУТИ**

С.Т. ТУРҒУНОВ

**УМУМИЙ ЎРТА ТАЪЛИМ
МУАССАСАЛАРИ ДИРЕКТОРЛАРИ
БОШҚАРУВ ФАОЛИЯТИНИНГ
НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ**

**Тошкент
Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси
“Фан” нашриёти
2006**

Мазкур монография мактаб директорлари бошқарув фаолияти йўналишидаги муаммоларга бағишланган бўлиб, унда умумий ўрта таълим муассасаси директори бошқарувнинг турли хил замонавий усулларини билиши ва уларга асосланиши, гоёлар йўналишини аниқлай олиши, илғор тажрибаларни ва фан-техника ютуқларини мунтазам ўрганиб бориши, уларни ўз фаолиятида татбиқ этиши, бошқарув жараёнида инновацион фаолиятни ташкил эта олиши зарурияти инобатта олиниб олиб борилган тадқиқотларнинг натижаларига асосланган ҳолда замонавий мактаб раҳбарларининг бошқарув фаолияти самарадорлиги, бошқарув функциялари ва методлари, умумий ўрта таълим муассасаларидаги ташкилий тузилиш, стратегик бошқарув ва режалаштириш, бошқарув жараёнида тарбиявий муносабатлар, раҳбарлик услублари, бошқарув алгоритми, мактаб директори бошқарув фаолиятини моделлаштириш, ходимлар ва раҳбарлар фаолиятини ташкил этиш, бошқарув фаолияти самарадорлиги ва бошқа масалалар ёритилган.

Монография умумий ўрта таълим муассасаларининг директорлари, директор ўринбосарлари ҳамда таълим муассасаси раҳбар-ҳодимларининг малакасини ошириш курси тингловчилари шу билан бир қаторда, раҳбарлик фаолияти билан шуғулланаётган мутахассислар, аспирант-тадқиқотчилар ҳамда мактабдан ташқари таълим муассасалари раҳбарлари учун катта аҳамиятга эга.

Масъул муҳаррир:

Педагогика фанлари доктори, профессор
Р.Х. Джураев

Такризчилар:

Педагогика фанлари доктори, профессор
Ҳ.К. Йўлдошев

Педагогика фанлари доктори

Ў.Қ. Толипов

Психология фанлари доктори

К.Қ. Мамедов

ISBN 5-648-03514-4

© Ўзбекистон Республикаси
ФА "Фан" нашриёти, 2006 йил.

КИРИШ

Ўзбекистон мустакилликка эришган кундан бошлаб ўтган қисқа вақт ичида халқимиз ижтимоий-сиёсий, иқтисодий ва маданий соҳаларда катта ютуқларга эришди, ўз тарихига янги тафаккур асосида ёндашиш, улуғ аجدодлар қолдирган бой маданий ва маънавий меросни ўрганиш шарафига муяссар бўлди, миллий гуруримиз қайта тикланди. Республикада илм-фан жумладан, педагогика фани янги тараққиёт босқичига кўтарилмоқда. Ўтмишдаги педагогик тафаккур даҳоларининг шуҳратини тиклаш, уларнинг гоёларини ҳаётга татбиқ этишдек улуғ ишлар амалга оширилмоқда.

Республикада бўлиб ўтаётган ижтимоий-иқтисодий ўзгаришлар. “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури”ни амалиётга татбиқ этилиши, унинг асосида таълим тизимида туб ислохотларни амалга оширилиши, мазкур дастурнинг муҳим поғонаси ҳисобланган умумий ўрта таълим мактабларида юксак ислохотларни амалга ошириш, уларда бунёдкорликни янада ривожлантириш мақсадида Президентимиз Ислом Каримовнинг “2004-2009 йилларда мактаб таълимини ривожлантириш Давлат умумиллий дастури тўғрисида”ги фармони ҳамда қатор ҳукумат қарорларини қабул қилиниши таълим соҳасида туб бўрилиш ясашга асос бўлди.

Бугунги кунда давлатимиз томонидан кўрсатилаётган эътибор ва ғамхўрлик барча ўқитувчиларнинг ўз устидида ишлаши, бинмай изланиш олиб бориши ҳамда ўқув жараёнини замон талаблари даражасида, илмий асосда ташкил этишлари учун арурий шароитларни яратиб бериш билан бир қаторда умумий ўрта таълим муассасалари раҳбарлари олдида янада янги вазифалар қўяди.

Кадрлар тайёрлаш соҳасидаги давлат сиёсати инсонни интеллектуал ва маънавий-ахлоқий жиҳатдан тарбиялаш билан вий боғлиқ бўлган узлуксиз таълим тизими орқали ҳар монлама баркамол шахс – фуқарони шакллантиришни назарда тган ҳолда умумий ўрта таълим муассасаларининг асосий ифалари сифатида, ўқувчиларнинг фанлар асослари бўйича нтазам билим олишларини, уларда билим ўзлаштириш иёжини, асосий ўқув-илмий ва умуммаданий билимларини,

миллий ва умумбашарий кадриятларга асосланган маънавий-ахлокий фазилатларини, меҳнат кўникмаларини, ижодий фикрлаш ва атроф-муҳитга онгли муносабатда бўлишни ва касб танлашни шакллантириш каби йўналишларни белгилаб берди. Президентимиз И.А.Каримов ўз нутқида: “Фақатгина чинакам маърифатли одам инсон қадрини, миллат кадриятларини, бир сўз билан айтганда, ўзлигини англаш, эркин ва озод жамиятда яшаш, мустақил давлатимизнинг жаҳон ҳамжамиятида ўзига муносиб, обрўли ўрин эгаллаши учун фидойилик билан курашиши мумкин”, деб таъкидлаган эди.

Бугунги кунда таълим тизимини модернизация қилиниши, уни таркибий жиҳатдан қайта қуриш, таълим, фан, техника ва технологиянинг, иқтисодиёт ва маданиятнинг жаҳон миқёсидаги замонавий ютуқларини ҳисобга олган ҳолда таълим дастурларини ўзгартириб, янгилаб боришни кўзда тутди. Илғор технологияларни кенг ўзлаштирилиши, иқтисодиётдаги ижобий ўзгаришлар, чет эл инвестициялари кўламининг кенгайиши, тадбиркорлик, кичик ва хусусий бизнесни ривожланиши, шунингдек, узлуксиз таълимни фан ва ишлаб чиқариш билан интеграциялашуви, ўқувчиларнинг қобилиятлари ва имкониятларига мувофиқ равишда таълимга табақалаштирилган ёндашувни жорий этилиши ҳамда таълим беришнинг илғор педагогик технологияларини, замонавий ўқув-услубий мажмуаларни яратилиши, таълим-тарбия жараёнини дидактик жиҳатдан таъминланиши таълимни бошқариш тизимини такомиллаштиришга асос бўлмоқда. Бу ўз навбатида умумий ўрта таълим муассасаси раҳбарлари зиммасига таълим, фан, техника ва технологияларнинг жаҳон миқёсидаги ютуқларини, янгиликларини татбиқ этган ҳолда педагогик жараёни илмий асосда ташкил этиш ва уни лойиҳалаш йўналишлари, шунингдек, бошқарув фаолиятида вужудга келаётган ноанъанавий муаммоларни ижобий ҳал этиш борасида турли янги вазифаларни юклайди.

Умумий ўрта таълим муассасаси директори бошқарувнинг турли хил замонавий усуллари билиши ва уларга асосланиши, гоёлар йўналишини аниқлай олиши, илғор тажрибаларни ва фан-техника ютуқларини мунтазам ўрганиб бориши, уларни ўз фаолиятида татбиқ этиши, бошқарув жараёнида инновацион фаолиятни ташкил эта олиши зарур ҳисобланади. Бугунги кун